

Підволочиська центральна дитяча бібліотека
Підволочиська центральна районна бібліотека

Серія «Бібліотекарюназамітку»

Що не село, то звичай

(Методичні поради по підготовці та
проведенню етнокруїзу»

Підволочиськ
2013

91:9
Щ 92

Що не село – то звичай [Текст] : методичні поради по підготовці та проведенню етнокрузу / упоряд. О. Лукасевич . - Підволочиськ : [б.в.], 2013 .- 28 с. – (Бібліотекарю на замітку)

Методичні поради розраховані для бібліотекарів щодо популяризації традицій та обрядів краю.

Упорядник – О. Лукасевич
Відповідальний за випуск – Л. Жолубак

Україна — рідний край! Край близький і дорогий кожному, хто вдихнув чистого п'яного українського повітря на квітучих луках, заслухався мовою дзвінкоголосих риків, почув сюрчання коника в лагідному надвечір'ї...

Щасливі ми, що народилися і живемо на такій чудовій мальовничій землі. Тут жили наші предки, живуть наші батьки, тут корінь українського народу, що сягає своєї давнини. Тому ми завжди повинні пам'ятати, звідки ми родом, де наше коріння, знати історію свого народу, його мову, звичаї, традиції та обряди.

Досвід історії засвідчує, що український народ зберіг своє існування завдяки культурному надбанню, і, зокрема, народному мистецтву

Народні мистецькі вироби зберігають енергію нації, тому не слід забувати, що які б нові мистецькі цінності не створили художники-професіонали, народна мистецька традиція залишається тим невичерпним джерелом, яке живитиме серця і душі людей вічно.

Ці ремесла здавна побутували як допоміжні види господарської діяльності, які давали можливість не тільки підтримувати матеріальний рівень родини, але й розвивали естетичний смак, виробляли одвічний потяг до краси, такий характерний для всього життя й побуту українців.

Зберегти народні традиції, вироблені українцями впродовж тисячоліть, щоб наші нащадки не втратили той потяг до краси й досконалості – одне із завдань бібліотек.

Народні звичаї охоплюють усі ділянки родинного, громадського і суспільного життя. Це ті неписані закони, якими керуються в щоденних і найбільш всенациональних справах. Звичаї, а також мова – це ті найміцніші елементи, що об'єднують окремих людей в один народ, в одну націю.

В усіх народів світу існує повір'я, що той, хто забув звичаї своїх батьків, свій родовід, карається людьми і Богом. Він блукає по світі як блудний син, і ніде не може знайти собі притулку, бо він загублений для свого народу. Щоб по-справжньому любити рідний край, бути гідним патріотом своєї Батьківщини, необхідно вивчати його історію, мову, культуру.

Традиції рідного краю – це пам'ять про своїх предків, природна потреба триматися невмирущих традицій народних ремесел та художніх промислів у спадок наступним поколінням.

Один з визначних аспектів вивчення історії та культури краю є етнографічне краєзнавство, що повинно посідати поважне місце у діяльності бібліотек. Цей напрям передбачає широкий спектр заходів вивчення народної матеріальної і духовної культури (фіксація відомостей про традиційне народне житло, одяг, їжу, промисли і ремесла, звичаї, вірування, обряди, народні знання, менталітет народу).

Можна оформити в бібліотеці куточки та світлиці народознавства.

З метою популяризації національних традицій, звичаїв, збереження історій рідного краю працівникам бібліотек потрібно використовувати різні форми і методи бібліотечної роботи:

- Народознавчі дні
- Години народознавства

- Родинні посиденьки
- Народознавчі клуби
- Конкурси на кращого знавця традицій краю
- Зустрічі з народними умільцями
- Майстер-клас від народного умільця
- Мистецькі вечори
- Презентації творчості
- Ярмарки талантів
- Обговорення книг
- Етнокрізі.

Шановні колеги!

Пропонуємо вашій увазі сценарії, які можна використати у проведенні етнокрізу «Що не село – то звичай»

Рушник – наче доля

(Родинне свято)

(На сцені – виставка рушників та вислів:

«Український рушник – оберіг вашої сім'ї».

У центрі сцени столик прикрашений рушником і кетягами

калини та колосся за яким сидять ведучі.)

(Звучить «Мелодія» Мирослава Скорика)

Вступне слово бібліотекаря.

Рушники – одвічні обереги українського народу. Вони супроводжували людину все життя – від народження до останнього шляху.

В українських народних обрядах рушники є символом злагоди, краси. Вишивали їх до кожного свята, будь-якої урочистої події. Український рушник прийшов до нас з давніх часів. Як багато промовляють вишиті рушники до нас! Колись без вишитого рушника не обходилось жодне свято в родині.

Що ми знаємо про рушник? Яке його призначення в українському побуті.

Рушником накривали хліб на столі. Хліб і рушник – одвічні людські символи. Хліб, сіль на вишитому – то висока ознака гостинності українського народу.

*(Виходять хлопчик і дівчинка в українському вбранні,
дівчинка з короваєм).*

Хлопчик. Ми гостей своїх стрічаєм

Круглим, пишним короваєм,

З рушником берем таріль,

Коровай кладем і сіль.

Дівчинка. Шанобливо хліб підносим

І, вклонившись, щоропросим:

- Любий гостю наш, приймай

І рушник і коровай.

(Вручають коровай ведучим, які кладуть його на стіл).

Ведучий 1. Створювалось вишивальне мистецтво руками, розумом, серцем мільйонів людей, відбивало впродовж століть побут, звичаї, традиції українців.

Ведучий 2. Важливі події в житті народу ніколи не обходилися без рушників. Мабуть у всьому декоративному мистецтві немає іншої такої речі, яка концентрувала б у собі стільки різноманітних символічних значень. У вишивці рушників знайшли відображення орнаменти пов'язані з українською державною символікою.

Ведучий 1. Перед вами представлені три, майже однакові, рушники. Один із них вишила пані Теодозія Загоруйко із села Козярі, другий був вишитий у сім'ї дяка Піки із села Климківці. І подібний рушник вишила пані Целестина Жук із Нового Села.

Ведучий 2. Хвилюють душу, серце і розум ці рушники. Адже на них зображений символ України – Тризуб.

Читець. А рушники сивіють теж, як люди,

І їх торкає старості зима.

Їм теж нерідко розпинають груди, -

Не думайте що серця в них нема.

Вони, як люди, мають свою долю,

Їх теж чарує калиновий цвіт,

Вони в неволі здобувають волю,

Бо вільними прийшли на білий світ.

Зустрівши старість в без віконній скрині,

Пізнавши все на довгому віку,

Вони народжуються вдруге нині,

Щоб нести історію гірку...

Ведучий 2. Цікава історія цих рушників. З приходом

«советської» окупації почалося гоніння всього українського, національного. Ці події відобразились і на долі рушників.

Ведучий 1. Пані Теодозія змушена була переховувати рушник у димарі своєї хати. Нажаль, пані Теодозія до сьогоднішнього дня не дожила, тож просимо розповісти цю історію її внучку – пані Мирославу.

(Виступ пані Мирослави Пліс)

(Сиенка)

/Хата, в кімнаті стіл, лавка, ікона над якою – вишитий рушник. А поряд висить рушник з Тризубом. За столом сидить мати і дочка./

(На фоні мелодії Мирослава Скорика - голос оповідача)

Голос оповідача. Село Климківці. Зима. Обшуки. Арешти. Сім'я дядка Піки з острахом дивилась на рушник, на якому красувався український Тризуб. Рушник був своєрідною візиткою, а якщо точніше – обличчям сім'ї.

Малій Миросі здалося, що рушник з сумом запитав: «Ну, що розлука?»

Мирося. Ні! Ні! *(Кидається до рушника і здійсмає його).*

Мати. Миросю, що з тобою?

Мирося. Мамо! Матусю! Ховаймо!

Мати. Куди? *(Невеличка пауза)*

Мирося. У льох... Так, у льох... *(Дочка вибігає з кімнати, за нею мати).*

(На фоні мелодії Скорика)

Голос оповідача. У льосі жінки випороли Тризуб, а на його місці з'явився сумний віночок квітів.

(Звучить тужлива мелодія скрипки. До хати повертається мати з дочкою. Чується стукіт. У кімнату заходять двоє енкаведистів).

Енкаведист 1. Ну що? Збирайтеся!

Мати. Куди?

Енкаведист 2. Хм...Куди, куди? В Сибір!

Мати. Ой лишенько! Доню! Та за що?

Енкаведист 1. Мовчати! Швидше! (Мати з дочкою метушаться, збирають речі. Дочка крадькома кладе у торбинку рушник. Енкаведист підходить до торбини).

Енкаведист 2. Що ви тут понабирали? *(Перевертає речі у мішку. Мати і дочка мовчать).*

Енкаведист 1. Що у них там?

Енкаведист 2. Та нічого, ганчір'я різне.

Енкаведист 1. Ну, пішли! *(Всі виходять. На фоні музики голос оповідача.)*

Голос оповідача. Пройшло довгих, страшних 4 роки поневірян по Сибіру. Гірку долю сім'ї розділив і рушник, який був частинкою України, згадкою про рідне село, батьківську оселю. Сім'я Мирослави повернулася на Батьківщину. Повернувся з ними і рушник.

(Читці - хлопчик і дівчинка у національних костюмах)

Читець 1. Хрестик до хрестика, нитка до нитки

Диво з'явилося на полотні

Вечір приходив у хату так швидко

Й місяць з зірками сміявся у вікні.

Очі спочинку тихенько просили

Руки просили забути про сни

Їм все здавалось, що мало лишили

На рушнику візерунків вони.

Свічка горіла всю ніч до світання

Поки туман не стелився мов дим

Світлом вона берегла поєднання

Жовтого кольору із голубим.

Читець 2. На рушнику широкому, як море

Вінком обвитий з гілля пишних верб

Був тризуб вишитий, не знаючи покори
України рідної прадавній герб.

Радило серце і втішались руки
Немарною ця праця була
Будь вільним, тризубе, чорні круки
Над краєм нашим не здіймуть крила.

Багатим врожаєм втішалось поле
Для щастя яблуні рясніли у саду
Та знов на тебе зазіхають, воле
Та знов чужинці нам несуть біду.

Читець 1. Прийшли у хату. Щедрі вишиванки
Світам розкрились щедро без тривоги
Здригнулось вмить серце галичанки
Дума чекала, що врятує Бог.

Бо здичавіли ті хижацькі очі
Побачивши наш герб на рушнику
«То, кажеш, України дуже хочеш?»
І хижо блимнув палець на курку.

Вони його так люто шматували
На безліч клаптів миттю посікли
Лишивши все немов після навали
Вдоволені роботою пішли.

Читець 2. При свічці ввечері (щоб хто не бачив)
Лежав рушник шматочками на столі
І розмовляла жінка з ним неначе
Він розумів усі її жалі.

«Пробач, що я тебе не врятувала
І захистити в день той не змогла
Та герб наш я від ворога сховала –
В своїй душі я зберегла!»

І ось на полотно, давно наткане
До нитки нитка хрестики сила

І за роботою знов свічка тане
І ніч до дня вітається здала.

Читець 1. Рушник віджив. І житиме завжди він
Бо зможе подолати він грозу.
Знов герб на нім у вічності і диві
«Рік 31-й вишито внизу.

То не біда, що посивів з роками
Його так довго скриня берегла
На нім колись жіночими руками
Україна оживала і жила.

Ведучий 1. Слово надається директору Підволочиського районного будинку школярів, члену Національної спілки журналістів України, авторці поеми «Доля», внучці пані Целестини Жук – Оксані Жук.

Ведучий 2. Хата без рушників, казали в народі, що родина без дітей. За давнім звичаєм, як тільки у родині підросла дівчина, мати заздалегідь турбувалась про рушники. До їх вишивання привчала і свою доньку. Довгими зимовими вечорами дівчата вишивали узори.

Ведучий 1. Ця традиція збереглася і до сьогоднішніх днів. Кожен елемент рушника, це є оберіг, певний символ. Тож не дарма пані Олена Мокрій свій весільний рушник прикрасила вишитими кетягами калини, листям дуба, колоссям пшениці, волошками. Про те, що вони означають розповість сама вишивальниця.

(Слово надається пані Олені Мокрій)

Ведучий 2. Існує легенда про те, що коли Тарас Шевченко готувався до свого весілля, він замовив у Кролевіці рушники з птахами та, на жаль, не дочекався. Коли перевозили домовину Шевченка з Петербурга до Канева та проїжджали через Кролевець, замовлені весільні рушники кролевчани поклали на труну.

Ведучий 1. Поетеса Леся Українка не випадково, вперше відвідавши в Каневі могилу Великого Кобзаря – Тараса Шевченка, поклала йому на могилу власноруч вишитий рушник.

Ведучий 2. Коли ми вже згадали про Т.Г.Шевченка, хочу звернути вашу увагу ось на цей рушник, який вишила жителька села Богданівка, сьогодні вже покійна, Текля Палій.

Ведучий 1. Про те, чого вона вирішила вишити рушник у шану Тарасу Шевченку, розповість її дочка, працівник дитячої бібліотеки Марія Федешин.

(Розповідь пані Марії)

Ведучий 2. Рушник супроводжує людину протягом усього життя – і в радості і в горі. Він є найдорожчим подарунком матері в дорогу синові, як пам'ять про дім, побажання щасливого майбутнього в житті.

Читець. Дивлюся мовчки на рушник,

Що мати вишивала,

І чую: гуси зняли крик,

Зозуля закувала.

Знов чорнобривці зацвіли,

Запахла рута-м'ята,

Десь тихо бджоли загули,

Всміхнулась рідна мати.

І біль із серця раптом зник,

Так тепло-тепло стало...

Цілую мовчки той рушник,

Що мати вишивала...

Ведучий 1. Дуже часто рушник порівнюють із піснею, вишитою нитками на полотні. Саме такою народною піснею стала перлина української поезії ХХ століття «Пісня про рушник» А.Малишка, музику до якої написав

П.Майборода.

(Звучить «Пісня про рушник» сл. А.Малишка, муз.

П.Майбороди)

Ведучий 2. Які талановиті жінки в Україні! Ось перед вами роботи жінок Союзу Українок нашого містечка. Пані Галина Гуцалюк – голова Союзу Українок, колекціонує вишивки і зараз вона розповість нам про експонати, представлені на нашому святі. Будь-ласка пані Галю.

(Розповідь п. Галини Гуцалюк)

Читець. Тримаю вишиті старенькі рушники.

Давно забуті, горнутья до мене.

Заполонили світ нейлони та шовки...

Кому потрібні вишиті рамени?

Гортаю білу грядку полотна,

Засіяну барвінком і любистком.

Сміється вишита прабабою весна,

Ховається за квітами і листом.

Голублю диво-дивне із пісень,

Що хрестиком стелиться і в'ється.

Сіріє за вікном звичайний день,

А в рушниках волошками сміється.

Перегортаю білі рушники,

Щоб хліб вкривали і дитя в колисці,

Щоб старостів чекали на святки –

Розшиті маками, заквітчані, барвисті.

Благословенна будь на всі віки,

Найперша жінка, що нашила квіти.

Душа мого народу – рушники,

Барвінками і мальвами зігріта.

Наталія Баклай «Рушники»

Ведучий 1. А зараз запрошуємо всіх присутніх у залі роздивитись вишиті рушники з різних сіл нашого району.

За технікою вишивання і композицією малюнка можна визначити, з якого вона куточка краю.

Ведучий 2. Вдивіться у ці роботи! Скільки тепла, любові й радості у кожному хрестіку, в кожному стібочку! То неоціненні скарби, то диво пречудове, що примушує завмирати серце, тішить душу.

Ведучий 1. Дорогі друзі, шановні гості нашого свята! Дивіться, милуйтеся, радійте! Хай і у ваших оселях розквітне калина, оживуть птахи і квіти на полотнах!

(Звучить пісня на слова В.Крищенко «Хай щастить!»)

Немає перекладу добрим звичаям народу!

(народознавча година)

Бібліотекар: Шановні гості, любі діти! Сьогодні у нас урочиста зустріч. Чому? Тому, що у нас свято народних звичаїв та традицій. Усі ми з вами добре знаємо, що традиції і звичаї народу - це ті прикмети, за якими розпізнається народ не тільки в сучасному, а в його історичному минулому. В усіх народів світу існує повір'я, що той, хто забув звичаї батьків, карається людьми і Богом. І ця людина блукає світом, як блудний син, ніде не може знайти собі притулку. Відродження культурної пам'яті народу - завдання всіх нас, українців. Без такої пам'яті немає майбутнього. Ось сьогодні ми маємо з вами пригадати вже знайомі традиції і звичаї, дізнатися щось нове.

Тож розпочинаємо подорож минулими традиціями і звичаями українського народу.

Читець 1. Український рушник... Символ, оберіг народу України. Традиційно з рушником вітали появу дитини в

родині, з ним зустрічали дорогих гостей. Його дарували старостам і зустрічали молодих після вінчання. З ним збирали в дорогу чоловіків і синів, проводжали людину в останню путь. Двічі на рік прикрашали рушниками помешкання - на Різдво і Пасху.

У народі існує традиція: вишиваний рушник переходить від матері до дочки і стає сімейною реліквією. Українські поети і письменники не раз оспівували цю реліквію у своїх творах

Рушники були різні за зовнішнім виглядом, за призначенням (*утирач, стирач, обрядовий, святковий*), але завжди він був на видному місці в хаті.

(Звучить пісня А. Малишка «Пісня про рушник»).

(Бібліотекар звертається до присутніх із запитанням, що діти знають про рушник. На свято діти принесли родинні рушники-реліквії, які вишивали бабусі або мами. Кожна дитина встає, показує свої рушники, звертає увагу на техніку виконання, стиль, підбір кольорів. Діти по черзі розповідають і про тих, хто вишивав ці гарні рушники. Після розповіді кожен читач кладе свій рушничок на стіл біля короваю. Утворюється виставка різноманітних рушників. Розповіді дітей доповнюють мами, бабусі).

Читець 2. Національний традиційний одяг, вишивана сорочка

Споконвіку українські жінки та чоловіки свято шанували одяг, а особливо вишиту сорочку. Наші пращури вірили, що вона захищає людину від негоди, ворожих сил. Мова вишиваних сорочок - це сукупність візерунків, кольорів, майстерності вишивальниць. Мріючи про достаток, майстрині вишивали баранячі ріжки як символ багатства. Вишивали, квіти, калину як символ краси, доброти,

цнотливості. Вишивали барвінок як символ немеркнучого життя. Вишивали яблучне коло як символ кохання. Україна знає близько 100 способів вишивання.

(Розповідь учасника свята про вишивану сорочку доповнює його бабуся - знана майстриня-вишивальниця. Потім бібліотекар, використовуючи матеріал книги Кара-Васильєва, Т. «Українська вишивка», доповнює розповідь показом зразків українського національного орнаменту)

(Виконується пісня Д. Павличка «Два кольори»).

Читець 3. Хустка як національний символ України.

Зберігає український народ, як давній символ, пам'ять про хустку. Це перша ознака одягу жінки. Хустка широко розповсюджена по всій Україні. Багато чудових традицій і обрядів було пов'язано з хустиною. У кожній родині, де підростала дівчина, розмальована на коліщатах скриня мала повнитися хустками. Їх дбайливо оберігали, ними хизувалися, приспівуючи:

*Я не панна, я - господиня,
У мене хусток повна скриня!*

Українські хустки бувають різного кольору, з різними візерунками. Вишивалися хустки золотою, шовковою та срібною нитками. Це було дуже гарно! А як багато існує способів пов'язування хустки. Ви їх знаєте? Давайте перевіримо!

(Оголошується конкурс між дівчатами, хто краще вміє пов'язувати хустки).

Бібліотекар. Отже хустина пройшла крізь віки і нині вона незамінний предмет нашого побуту, традицій, ритуалів.

*Дай мені, мамо, хустину на щастя,
Хай буде на згадку вона,
Щоб не була поміж нами далека,
Навіть чужа сторона!*

А ще в українського народу є така риса - гостинність. Завжди господарі вітали і пригощали своїх гостей і знайомих, і незнайомих. Давайте і ми на кінець нашої святкової години згадаємо цю гарну традицію!

(Дівчина в українському вбранні підходить до гостей, підносить їм на рушнику коровай і вклоняється).

Бібліотекар. Наше свято завершено. Спасибі нашим читачам, гостям за допомогу. Будемо сподіватися, що з таким майбутнім України, як наші юні читачі, звичаї і традиції українського народу будуть зберігатися й надалі.

(На закінчення заходу бажано провести огляд літератури)

«Українські народні ремесла»

(Етнокалейдоскоп)

(Святково прибранна зала. Посередині стоїть стіл застелений вишиваною скатертиною з виробами ужиткового мистецтва на який будуть виставляти свої вироби виступаючі, з правого боку – виставка літератури «Перлини душі народної», з лівого боку – столик ведучої, прикрашений рушником)

Бібліотекар. Декоративно-прикладне мистецтво є складовою частиною традиційної народної культури, яка включає: музичне, поетичне, театральне, танцювальне, образотворче мистецтво... Види мистецтва не є ізольованими, контактують один з одним, взаємодоповнюють себе, широко й усебічно розкриваючи життя народу, глибини його душі. Та кожен вид вносить до скарбниці світової культури щось своє, нове, оригінальне.

Багатство української традиційної культури та народного мистецтва є справді вражаючими. І одним із найбільш цікавих видів, що з прадавніх часів живе й розвивається народне декоративно-прикладне мистецтво. Воно щонайповніше поєднує здобутки традиційної матеріальної та духовної культури народу.

(Виходить юнак-маляр і розповідає про народне малярство)

Художник. Ще з часів княжої держави народні традиції були істотним компонентом українського малярства. Виразні самобутні риси проступають вже у монументальному мистецтві староукраїнських храмів. Ці традиції монументальних розписів розвивались протягом наступних віків. Церкви - кам'яні і дерев'яні - з настінними розписами збереглися до нашого часу на теренах Галичини і Закарпаття. Авторами церковних розписів, а також ікон, і, зокрема іконостасів, були переважно народні майстри, найчастіше анонімні. У своїх творах - іконах та великих монументальних композиціях - вони віддзеркалювали реалії життя, передавали особливості світобачення, смаків і думок свого середовища.

Домашні картини, ікони малювались на дошці, рідше - на полотні чи склі (у західноукраїнському регіоні).

Твори народного малярства мали розширений тематичний діапазон. Часто вони були історичної, побутової тематики. На них зображались пейзажі, морально-етичні й гумористичні сюжети.

(Виходить дівчина в українському строї розповідає про декоративний розпис)

Дівчина. Розписування стін хат, а часом і господарських будівель, було дуже популярне на українських землях у

давнину, а місцями збереглося й донині. Стіни в українській хаті майже завжди білилися, як і піч, тому в хаті було багато вільних площ для прикрашування вішаними образами або ж мальованими різнобарвними орнаментами. Господині розмальовували стіни орнаментами різних кольорів.

Для прикрашання стін, вікон, полиць, печей, коминів часто використовували також витинанки. Українські народні паперові витинанки з'явилися - у ХІХ столітті.

На крилах мрії - дерево життя
І квітка щастя на його вершині.
Закоханості світле почуття
Я відчуваю в пісні журавлиній.

Від пісні розквітає дивоцвіт,
Та в'ється біля хати кучеряво.
І наче в казці, волохатий кіт
Уліво ходить повагом й управо.

Небесний дар творити диво це!
Ця витинанка, як душа народу.
В мініатюрі диво-деревце
Несе душі і серцю насолоду.

Наталя Мазур «Витинанка»

(Виходить юнак-гончар у брилі з глечиком в руці і розповідає про кераміку і гончарство)

Гончар. Україна багата на поклади найкращих звичайних і каолінових глин різноманітних барв - від білої і кремової до коричневої і темно-сірої, - що спричинило розвиток великого керамічного промислу ще з найдавніших часів. У ХVІІ-ХVІІІ століттях на Гетьманщині і Поділлі керамічний промисел сягає чергових висот. Стиль

українського бароко привносить елементи стриманої декоративності і насиченості кольорів, з'являються оригінальні орнаментальні мотиви. Посуд і кахлі відзначаються тривкістю, добрим випалюванням і міцною рівною поливою.

З XIX століття виробнича гончарна промисла починають набувати певних особливостей, що залежать від природних якостей матеріалів, технічного рівня виробництва, місцевих традицій тощо.

Технологія виготовлення кераміки з прадавніх часів практично не змінилася і передбачає: а) добування і приготування глини; б) виготовлення посуду та кахлів; в) випалювання. Розмальовують вироби пензлем, орнамент малюють рильцем на поверхні підсушеної, ще не випаленої посудини.

Гончар закінчив ліпити глину
І глечики поставив в пічку.

Жара зробила своє діло
І ми побачили картину.

Один із глечиків прекрасний,
Ну а другий – нікудишній.

Ось у майстерні стало тихо
І глечики заговорили.

Цей що красивий вихвалявся
І як почав себе сам славить.

Спочатку радість, потім, пиша,
Бо подививсь на свого друга.

Який був зовсім не красивий,
Недоліків було багато.

І цей красивий загордився,
І став принижувати брата:

«Ти є не гарний, ти – каліка

І ти нікому не потрібний.

А мене купить пан багатий,
Тебе не візьме навіть бідний».

Ну а не гарний трохи схлипнув:
«Ну що поробиш, так вже сталося.

Так сам гончар схотів зробити,
А нарікати я не стану».

Їх ранком взяв гончар на ринок,
Красивий тріснув по дорозі.

А не красивого купили

І він ще й досі воду носить.

Ця притча є для нас корисна,
Господь гончар є, ми є глина.

І нам прийняти все потрібно,
На все, на все є воля Божа.

Степан Сотник

(Виходить дівчина-ткаля і розповідає про ткацтво і килимарство)

Ткаля. Ткацтво є однією з найважливіших складових національної культури українців. Воно існувало на українських землях ще з доісторичних часів. Ткацтво належить до найпоширеніших видів ремесла і народного мистецтва й поширене по всій етнічній території. Про прадавність цього виду господарської діяльності свідчать різноманітні приладдя («прялки», «верстати», «кросна», ін.).

Матеріалом для ткацтва з прадавніх часів були волокна льону, коноплі, а також вовна.

Традиційною, найбільш важливою і поширеною галуззю народного ткацтва в Україні є килимарство. Килими служили для утеплення і прикрашення житла,

використовувалися в обрядах та ритуалах. В побуті були обов'язковою частиною посагу нареченої, ними сплачували данину, виготовляли їх на продаж.

Щодо орнаментів та барв українське килимарство можна поділити на дві основні смуги - Правобережжя й Галичина з переважанням геометричного орнаменту й Лівобережжя з рослинним орнаментом.

(звучить пісня «Килим з маків»)

(Виходить дівчина-вишивальниця і розповідає про вишивання)

Вишивальниця. Вишивка - один із найбільш поширених і популярних видів народного декоративно-прикладного мистецтва в Україні.

До XIX століття вишивка існувала переважно як вжиткове (різні техніки вишивки, гаптування, тамбурна та бісерна вишивка) та релігійне мистецтво, багате символікою та філософським змістом. Із XIX століття вишивка перетворюється на ремесло. А з початку XX століття вишивкові промисли потрапляють під значний вплив замовників, що призвело до деякого зниження художнього рівня виробів.

Але, зважаючи на давність та міцність традицій вишивання, воно збереглося по усій території України до сьогодні.

Основною функцією вишивки є оздоблення одягу та тканин для обладнання й прикрашання житла і церков. Вишивані вироби, зокрема рушники, - неодмінний атрибут цілого ряду обрядів та ритуалів українців. Впродовж віків кожен регіон України виробив своєрідні прийоми художнього оздоблення тканин вишивкою.

Щодо типів орнаменту вишивок у територію України можна умовно розділити на три частини: північ, Полісся,

регіон Карпат з пануванням геометричного орнаменту; широка смуга центральної України, що схиляється до рослинного орнаменту; захід (Волинь, Центральна Галичина, Бойківщина), де перехід до рослинного орнаменту уже завершився. Орнаменти Полісся і Лемківщини обмежуються використанням одного чи двох тонів – червоного й чорного.

Українська народна вишивка вирізняється великим багатством технік виконання, серед яких: «стеблевий шов», «соснівка», «штапівка», «двостороння гладь», «виколювання», «вирізування», «мережання», «хрестик» та ін.

Біле поле полотняне.

Рівно ткане, чисто пране,

А по ньому голка ходить

За собою нитку водить.

Покрутнеться так і с'як.

Заквітне червоний мак –

Зазирне – і там і

Василечки зацвітуть.

Застрибає навпрошки

Пожовтіють колоски,

А пройдеться поволі –

Зарясніють листочки в полі,

Біле поле полотняне,

Рушником барвистим стане.

(пісня на слова В. Крищенка "Український рушник")

(Виходять дівчата-писанкарі і розповідають про писанку)

Писанкарка 1. Чисте, фарбоване або ж розписане яйце стало релігійно-обрядовим символом вже у найдавніших цивілізаціях Землі.

В українців також склався символ яйця як джерела життя, багатства, добробуту («яйце-райце»), існує також велика кількість християнських легенд та переказів щодо великодніх яєць.

Достеменно відомо, що вже у княжі часи до прийняття християнства у давніх українців існували ритуали і обряди, в яких використовувались як образи-символи оздоблені пташині яйця.

Писанкарка 2. Виготовляли писанки сільські жінки та дівчата, ченці, міські панночки навесні перед святом Великодня (Пасхи).

За технікою виконання писанки поділяються на: «крапанки» - яйця, вкриті кольоровими плямами; «мальованки» - розмальовані пензлем; «крашанки» - забарвлені лише одним тоном і «скробанки» - або ж «дряпанки».

Фарби для писанкарства здебільшого готуються за традиційними рецептами з коріння чи кори різних дерев та кущів, цибулиння тощо.

Зображали на писанках віддавна певні символічні й магичні знаки.

В хаті на осонні

Сяду на ослоні.

Сяду я скраєчку -

Розпишу яєчко.

Нумо, пензлику, танцюй,

Гарно писанку малюй.

Буде небо і земля,

І ставочок, і поля.

Сильний і міцний дубок,

А на ньому - яструбок.

Буде в мене писанка

22

Про Вкраїну пісенька.

Віктор Терен

(Виходить юнак-різьбяр і розповідає про різьблення)

Різьбяр. Дереворізьблення стало в Україні одним із найбільш вишуканих і мистецьки досконалих видів художньої обробки деревини.

За часів розквіту козацької держави в ХУП-ХУІІ століття народна дереворізьбав Україні вступає в період високого піднесення. Надзвичайно пишної декоративної досконалості сягає різьблення церковних іконостасів та інших предметів культового призначення.

Дуже цікавими зразками народної дереворізьби є ручні та напрестольні хрести, патериці, свічники, панікадила, аналої, ківоти, надмогильні і придорожні хрести та ін.

На жаль, переважна більшість цих блискучих зразків народної дереворізьби світового значення у радянські часи було розграбовано і знищено.

Цікавим феноменом української народної дереворізьби є гуцульська різьба. Традиційно прикрашались гуцулами такі предмети як топирці, пістолі, кріси, порохівниці і барильця.

Бібліотекар. Шановні друзі, ось і завершився наш етнокалейдоском. Сподіваюсь, ви дізнались щось нове, збагатили свої знання про декоративно-прикладне мистецтво краю. Надіюсь ви будете частими гостями нашої бібліотеки. Тож ми чекаємо на вас!!!

23

Примірна схема книжково-ілюстративної виставки

**«У звичаях, традиціях, обрядах
живе народу праведна душа»**

Звернення. Шановні читачі! Про те, як з далекої минувшини до нас дійшли народні традиції, звичаї та обряди розповість ця книжково-ілюстративна виставка. Переглянувши її, ви зможете доторкнутись душею до глибини народних традицій.

Розділ 1.«Перлини душі народної»

Цитата.«Кожна нація, кожен народ, навіть кожна соціальна група має свої звичаї, що виробилися протягом багатьох століть і освячені віками.

Звичаї народу – це ті прикмети, по яких розпізнається народ не тільки в сучасному, а і в його історичному минулому» *Олекса Воропай*

Розділ 2.«Барвистий віночок свят»

Цитата.Велемудрий у своєму чині
Будні й свята Бог послав людині.
Бо людині необхідні будні,
Щоб діла вершити многотрудні.
І потрібні для людини свята,
Щоб спочила, у труді завзята.

Розділ 3.«Що край - то свій звичай»

(у цьому розділі варто використати матеріали етнографічних розвідок про традиції села)

Цитата.Одна Батьківщина і двох не буває.

Місця де родилися, завжди святі.

Хто рідні обереги свої забуває,

Той долі не знайде в житті.

Зацвітає калина, зеленіє ліщина.

Степом котиться диво - луна.

Це - моя Україна, це - моя Батьківщина,

Обереги її - поруч будуть усе життя.

(у цьому розділі варто використати матеріали про обереги, створені руками односельців - хліб, рушник, національний одяг, український вінок, житло)

**Щоб поглибити знання та кругозір
ваших читачів радимо завітати у
народознавчу кімнату Підволочиської
центральної дитячої бібліотеки. Тут
ви зможете познайомитися з різними
видами народно-прикладного
мистецтва краю.**

Воропай, О. Звичаї нашого народу [Текст] : етнографічний нарис / О. Воропай . – К. : Велес, 2009 . – 432с.

Знаки [Текст]: 155 стародавніх українських вишивок.- К. : Соняшник, 1992. - 71 с.: іл.

Кара-Васильєва, Т. Українська вишивка [Текст] / Т. Кара-Васильєва, А. Чорноморець .- К.: Либідь, 2005 .- 160 с. : іл.

Кириченко, М.
Український народний декоративний розпис [Текст] / М.
Кириченко .- К. : Знання – Прес, 2006 .- 228 с.: іл.

Кондратович, О. Українські звичаї: Народина. Коса ж моя... [Текст] / О. Кондратович . – Луцьк: Волинська обл. друк., 2007 .- 239 с.

Стеченко, О. Лозоплетіння [Текст] : практичні поради / О. Стеченко . – К. : Урожай, 2007 .- 286 с. : іл.

Українська вишивка [Текст] : альбом / авт. та упоряд. Т. Кара-Васильєва .- К. : Мистецтво, 1993 .- 264 с. : іл.

Головня Т.В. Український рушник у народних звичаях і традиціях [Текст]: Урок-свято з народознавства / Т. В. Головня // Розкажіть онуку. - 2003.- 24. - С.41-43.

Ковтяга Г.Г. Український рушник [Текст]/ Г. Г. Ковтяга // Розкажіть онуку. - 2005.- №1-2. - С.34-35

Коллективне свято на тему: «А мати вишивала рушники» [Текст]: [сценарій заходів] // Розкажіть онуку .- 2010 .- № 7 . – С. 59-72: іл.

Крецул, Л. Рушнички ви мої, рушнички![Текст]: [розробка уроку українознавства] / Л. Крецул, // Шкільна бібліотека. - 2010. - № 4. - С. 71.

Савченко, Н. М. Українська народна вишивка для інтер'єру [Текст] / Н. М. Савченко, // Шкільна бібліотека. - 2010. - № 4. - С. 69-70.

Сіра, О. Немає перекладу добрим звичаям народу [Текст] / О. Сіра // Шкільна бібліотека . – 2007 .- № 5 .- С. 109-110 :іл.

Угреньок, Н. Українські народні ремесла [Текст] : українське декоративно-прикладне мистецтво / Н. Угреньок // Шкільна бібліотека .- 2009 .- № 7 .- С. 89-101

Улітко Т.М. Наші обереги. Український рушник [Текст]/ Т. М. Улітко // Розкажіть онуку. - 2007.- №5. - С.32-33.

Шмалько Г.О. Свято рушника [Текст]: Урок народознавства / Г. О. Шмалько // Розкажіть онуку. - 2001.- 41. - Вкладка.- С.52-55.

Українська вишивка[Електронний ресурс] // Вікіпедія. -
Режим доступу
:http://uk.wikipedia.org/wiki/Українська_вишивка. - Назва з
екрана

Українське народне вбрання [Електронний ресурс] //
Вікіпедія. - Режим доступу
:http://uk.wikipedia.org/wiki/Українське_народне_вбрання. -
Назва з екрана

Українські звичаї — душа народу [Електронний ресурс] //
Велика Епоха. - Режим доступу
:[http://www.epochtimes.com.ua/ukraine/culture/ukrainski-
zvychai-dusha-narodu-69591.html](http://www.epochtimes.com.ua/ukraine/culture/ukrainski-zvychai-dusha-narodu-69591.html) . - Назва з екрана

Українські народні звичаї в сучасному побуті
[Електронний ресурс] // Весела Абетка. - Режим доступу
:http://abetka.ukrlife.org/zvychai_ua.htm. - Назва з екрана